

Ekspertarvamus

Trepimäe kaitse alt välja arvamine ning Võrtsjärve linnu- ja loodusala piiri muutmine 31.01.2011

1. Sissejuhatus

Käesolev ekspertarvamus on koostatud Vabariigi Valitsuse 1. juuni 2006. a määruse nr 129 „Hoiualade kaitse alla võtmine Tartu maakonnas” raames, millega ühtlasi plaanitakse kaitse alt välja arvata Trepimägi. Ekspertiisiga hinnatakse Trepimäe kaitseala perspektiivi, selle kaitsevajaduse põhjendatust ning Võrtsjärve linnu- ja loodusala piiri muudatuse võimalikku mõju ala kaitseväärtustele.

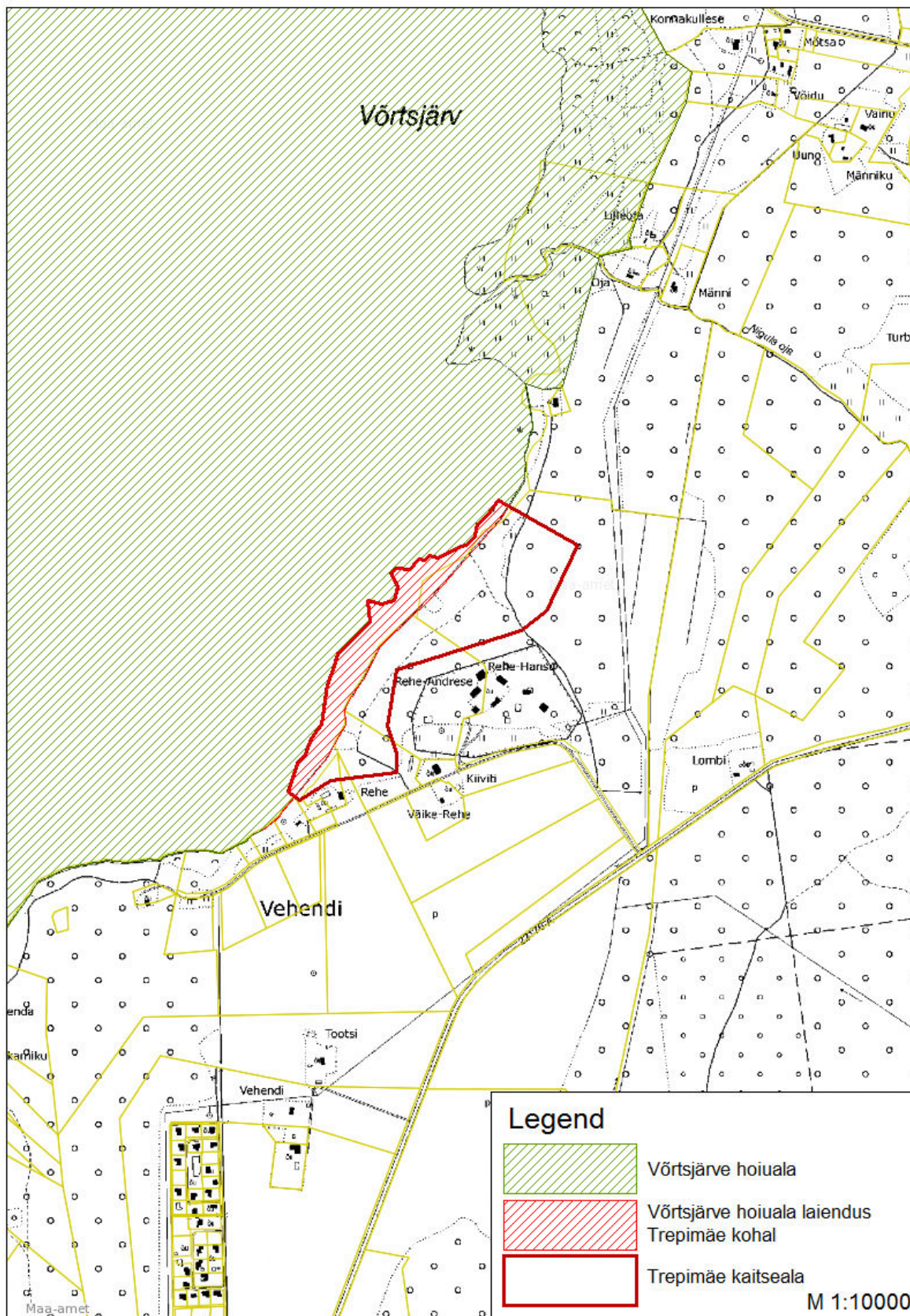
2. Ala iseloomustus

Trepimägi (KLO1000019) asub Tartumaal, Rannu vallas, Vehendi külas, paiknedes Vehendi küla keskmest põhjas, Võrtsjärve kaldal. Trepimäe kaitseala pindala on 14,3 ha.

Eesti Ürglooduse Raamat ütleb objekti iseloomustamiseks järgmist: “10 m kõrgune rannaastang ja männimetsaga kaetud lainjas luitestunud 400 m pikkune astangu veer, mille kõrgus on järvetasemest kuni 15 m. Astang on kujunenud järve abrasiooni tulemusel voorese ja jalamil paljandub umbes 1 m ulatuses moreeni all devoni liivakivi. Abrasioon jätkub ka tänapäeval“. Maapinna reljeef on piirkonnas väga varieeruv ja mitmekesine. Visuaalselt eriti tähelepanuväärsed on pinnavormid objekti põhjaosas, Rehe-Andrese maaüksusest kirdes. Astang madaldub sealt edela suunas ja sisuliselt kaob Rehe talu vastas, u 600 m edela pool.

Objekti üldilme on metsane. Valitsevad vanemad jänesekapsa ja mustika tüübi männi-kuuse segametsad või pohla männikud. Puistute vanus küündib 70-120 aastani.

Üldilme siiski väga looduslik ei ole. Tegemist on aktiivse puhkepiirkonnaga. Mets on tugevate väliste mõjudega ja seda läbivad mitmed teed ja rajad. Kõrvalasuv puhkekompleks praegu siiski aktiivses kasutuses i ole. 20-30 aastat tagasi kasutati ala aktiivseks puhkuseks – kõrval töötas pioneerilaager, korraldati suurüritusi, välja olid ehitatud infrastruktuur, võimalused sportmängudeks jne. Osaliselt paiknesid ehitised ka kaitsealal. Enamus tolleaegseid rajatisi on praeguseks kas lagununud või halvas seisus. Siiski on tähelepandavad mitmed lõkkekohad (omaalgatuslikud).

Kaart 1. Trepimäe kaitseala ja Võrtsjärve hoiuala piirimuudatuse ettepanek.

3. Kaitsekord ja kaitse väärtused

Trepimägi on võetud looduskaitse alla Tartu rajooni TSN TK 09.09.1964 a otsusega nr 99 "Looduse kaitsest Tartu rajoonis". Keskkonnaregistris on objekt kirjeldatud vana kaitsekorraga alana.

Teadavaolevatel andmetel Trepimäe kaitsealal selle maismaa osas Natura 2000 elupaigatüüpide kriteeriumitele vastavaid kooslusi ei esine. Keskkonnaregistri andmetel on alal registreeritud III kaitsekategooria taime, roomava öövilke (*Goodyera repens*) kasvukoht (KLO9303385). Antud liigi puhul on tegu levinud ja kaitse erimeetmeid mittevajava liigiga.

4. Hinnang Trepimäe kaitseala kaotamise kohta

Looduskaitseseaduse § 91 lg 1 järgi jäävad enne selle seaduse jõustumist moodustatud kaitsealade ja looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord kehtima kuni looduskaitseseaduse alusel kehtestatud kaitse-eeskirjade jõustumiseni või kaitse kehtetuks tunnistamiseni, kuid mitte kauemaks kui 2016. a 1. maini. Seoses Võrtsjärve hoiuala piiride muutmisega kerkis päevakorda küsimus Trepimäe tähtsusest riikliku kaitse objektina. Trepimägi omab kindlasti väärtust omanäolise ja Võrtsjärve kallast ilmestava geoloogilise objektina, kuid traditsioonilist looduskaitse väärtust liikide või koosluste näol, sellises suurusjärgus, mis eeldaks riikliku kaitse all hoidmist, alal siiski ei ole. Samuti ei tõstaks Trepimäe liitmine Võrtsjärve hoiualaga viimase väljavaateid kaitse-eesmärkide paremaks saavutamiseks, kuna Trepimäel puuduvad hoiualal kaitstavad elupaigad ja liigid. Trepimäe tähtsus kohalikul tasemel maastikulise üksikelemendina selle kaitse alt välja arvamise järel ei kahane. Pigem lihtsustab alal täna kehtiva kaitsereežiimi kaotamine selle kasutusele võtmist puhkeotstarbel, nagu 20-30 aastat tagasi. Seda näeb ette ka Võrtsjärve piirkonna arengukava (2006-2010), milles nähakse Trepimäes suurte tulevikuvõimalustega maa-alana. 2004. aastast on Rannu vald alustanud endise suvila maatüki baasil puhkekeskuse rajamise projekti, kuhu soovitakse rajada Vehendi puhkekeskus.

5. Linnu- ja loodusala piiride muutuste mõju

Hetkel on Võrtsjärve linnu- ja loodusala koosseisu arvatud kogu vana kaitsekorraga ala (14,3 ha), kuid piiride korrigeerimisega muutuvad ka linnu- ja loodusala piirid. Ala piiritlemise käigus väheneb linnu- ja loodusala olemasoleva kaitseala objekti Trepimäe osas 10,1 ha võrra.

Linnu- ja loodusala seisukohalt on oluline hinnata selle piiride vähendamisest tulenevaid ohte. Kavandatav piirimuudatus linnu- ja loodusala kaitseväärtusi ei mõjuta. Kõnealusel 0,5 hektaril ei esine linnuala eesmärgiks olevate linnuliikide elupaiku, ega looduslal kaitstavaid elupaigatüüpe.

6. Lõpphinnang

Alakirjutanu hinnangul omab Trepimäe väärtust geoloogilise objektina, mis ei eelda selle riikliku kaitse all hoidmist. Linnu- ja loodusala piiridega seotud muudatused vastavad nende kaitseväärtuste säilimise eesmärgile.

Priit Voolaid

Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regioon
looduskaitse bioloog